

**Osnovni tečaj
o franjevačkoj
misionarskoj
karizmi**

**Franjevačko
poslanje i
naviještanje
Riječi**

Lekcija 13

Impresum

Nakladnik:

Svjetlo riječi, Sarajevo – Zagreb

Za nakladnika:

Zdravko Kujundžija

Prijevod s njemačkog:

Ladislav Z. Fišić

Korektura:

Dražana Radman i Jozo Jezerčić

Grafičko oblikovanje:

Branko R. Ilić

Tisak:

Grafotisak, Grude

Sarajevo – Zagreb, 2003.

Naslov izvornika:

*Grundkurs zum
franziskanisch-missionarischen Charisma*

Nakladnik izvornika:

Međunarodni ravnateljski tim CCFMC

Predsjednik: *Anton Rotzetter, OFMCap*

Drugo, prerađeno izdanje, usklađeno
s prijedlozima Međunarodnog
kongresa CCFMC, Asiz, 1994.

Redakcija:

*Maria Crucis Doka OSF,
Patricia Hoffmann,
Margarethe Mehren OSF,
Andreas Müller OFM,
Othmar Noggler OFMCap,
Anton Rotzetter, OFMCap*

Grafike: *Jakina U. Wesselmann*

Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi

Franjevačko poslanje i naviještanje Riječi

Lekcija 13

Franjevačko poslanje i naviještanje Riječi

Iz izvora

Brat Egidiije propovijeda

A. Uvod

B. Pregled

C. Informacija

*Jao meni ako ne bih naviještao
Evandjelje!*

1. Zajednica kao nositeljica naviještanja
2. Propovijed kao stil življenja
3. Kontemplativna pozadina naviještanja
4. Propovijedanje iz doživljene situacije
5. Riječ Gospodnju naviještati
6. Propovijedati iz vlastitoga iskustva
7. Propovijedanje iz iskustva drugih

D. Vježbe

E. Primjene

F. Literatura

Iz izvora

*Jedan je brat iz Engleske,
profesor svete teologije,
propovijedao jednom
u prisutnosti svete Klare i brata Egidija
u samostanu San Damiano.
Usred propovijedi povika brat Egidije
vrlo strastveno:
"Šuti, profesore, šuti,
jer ja želim propovijedati!"
Profesor je odmah ušutio
i prepustio mjesto Egidiju.*

Iz: Franciskaanse Samenwerking

*U strasti duha Božjega govorio je
brat Egidije vrlo biranim riječima.
Nakon malo vremena reče on profesoru:
"Sada dovrši govor koji sam ja započeo."
I profesor nastavi svoju propovijed
i dovede je do kraja.*

*Kad je sveta Klara ovo vidjela,
reče oduševljeno:
"Danas se ispunila želja
našega svetog oca Franje.
On mi je, naime, jednom rekao:
"Velika bi mi želja bila da klerici
i moja braća budu tako ponizni
da jedan profesor teologije prekine
svoju propovijed kad jedan nesvećenik
želi riječ. To bi bilo veće čudo
nego kad bi mrtvi uskrsnuli".*

(Prema životopisu brata Egidija)

Naviještanje: Svjedočanstvo života

Drugi vatikanski sabor definira Crkvu kao "narod Božji". Kao kršteni i potvrđeni, svi su primili Duha (usp. Rim 8,9; 1 Kor 3,16.19). Tako su svi osposobljeni za svjedočenje za kraljevstvo Božje.

Danas u mnogim dijelovima svijeta naviještanje ne nailazi na kršćansko ozračje. Ne postoji više jedinstvena kršćanska kultura koja bi obilježavala čitavo društvo. Naprotiv, mi moramo naviještati Evanđelje kao "anavim", kao malo, siromašno stado, kao mala skupina braće i sestara koja se skupljala oko stola Gospodnjega. Kao

Crkva, mi smo često manjina. U Evanđelju ima mnogo slika koje izražavaju živu realnost i koje nas mogu ohrabriti: govor je o kvascu, o soli i svjetlu i o mnogo drugih slika za malu, ali snažnu i dinamičnu zajednicu koja djeluje u svijetu. S obzirom na ovu situaciju može se franjevačka obitelj, koja se poziva na "Poverella", maloga siromaška, i na Klaru, "siromašnu sestru", pitati, nema li ona upravo danas novu šansu za naviještanje Evanđelja. Doduše, svjedočanstvo životom mora nositi riječ naviještanja.

Pregled

B

Nositelji naviještanja

Suvremeni dokumenti Reda i Crkve neprestano naglašavaju značenje zajednice za naviještanje: zajednica je mjesto i nositeljica naviještanja. Franjevačka povijest daje ovom izričaju posebno značenje budući da ona upućuje na bitnu povezanost između propovijedi i stila življenja.

Postoji specifična franjevačka razlika između propovijedi i poziva na pokoru. Dok se pod propovijedi misli na službeno crkveno naviještanje, koje u prvoj liniji pripada biskupu, a on ovu zadaću može dalje delegirati, poziv na pokoru je najuže povezan sa stilom življenja.

Franjevačka je također povezanost između kontemplacije i propovijedi. Stoga obnovu naviještanja mora uvoditi jačanje kontemplativnoga elementa u zajednicama. No, kontemplaciju ne treba shvatiti kao bijeg od stvarnosti. Želimo življenje i doživljenu situaciju učiniti predmetom kontemplacije.

Iz: *Alle Welt*, 3-4/92.

Prije svega, radi se o tome da se posreduju vlastito kristovsko iskustvo i da se naviješta Riječ Gospodnja. No, to se mora događati na nov način i s

mного kreativnosti, koja uključuje vlastiti život i život drugih kao mjesto prisutnosti Božje.

Informacija

C

Jao meni, ako ne bih naviještao Evandjelje!

Sveti se Pavao, od kojega potječe ova riječ, osjećao pozvanim u apostolsku službu a time i na naviještanje Riječi. Bez službe i službenoga naloga naviještali su vjernici iz Jeruzalema, koji su se za prvoga progona raspršili, Riječ i u Samariji osnovali prve kršćanske zajednice (usp. Dj 8,4). Znamo iz povijesti Crkve da laici bez teološke izobrazbe i bez posebnoga službenog naloga nisu samo pojedince dovodili do kršćanske vjere, nego su i osnivali zajednice i predvodili ih u vremenima progona. Najznačajniji primjer za to je osnivanje prvih kršćanskih zajednica u Koreji. Franjevački pokret preuzima ponovno ranokršćansku praksu. Laička braća i sestre, kao i žene i muškarci svjetovnog trećeg reda vrše svoju ulogu u prvom naviještanju (misijska) i u dušobrižništvu. Njihova je življena vjera iskazivala, a i danas iskazuje više fascinantnosti i uvjerljivosti nego

stručno-teološko poučavanje, kako pokazuje sljedeća priča:

Franjo je upravo boravio u Sieni. Tada onamo slučajno dođe jedan brat iz Propovjedničkog reda, čovjek duha i doktor teologije. On je posjetio i svetoga Franju, i obojica su, učenjak i svetac, zanosno razgovarali o Gospodnjoj riječi. Spomenuti magistar mu, međutim, postavi pitanje o onoj Ezekijelovoj riječi: "Ako bezbožniku ne objaviš njegovu bezbožnost, iskat ću njegovu dušu iz tvoje ruke." Ovaj mu je, naime, rekao: "Dobri oče, i ja sâm poznam mnoge za koje znam da žive u smrtnom grijehu, i ja ne objavljujem uvijek njihovu bezbožnost. Bi li se stvarno iz moje ruke trebale iskati duše takvih ljudi?" Kad mu je sveti Franjo odgovorio da je sâm neobrazovan i da više mora od njega učiti nego da bi dao odgovor na pitanje smisla ovoga mjesta u Pismu, dodao je učenjak u svojoj poniznosti: "Brate, iako sam od mnogih učenih ljudi čuo izlaganje ove riječi, ipak bih želio čuti o tome i tvoje mišljenje."

Na to mu je sveti Franjo objasnio: "Ako bi ovu riječ trebalo posve uopćeno shvatiti, ja bih to sažeo ovako: Božji sluga mora svojim svetim životom postati tako snažnom vatrom da svjetlom svoga dobrog primjera i govorom, kojim govori njegovo obraćenje, sve bezbožnike pogodi u njihovoj savjesti. Tako će, mislim, sjaj njegova života i miomiris njegova dobroga glasa svima objaviti njihovu grešnost." To je učenjaka oduševilo. Kad se pozdravljao, rekao je drugovima svetoga Franje: "Braćo moja, teologija ovoga čovjeka, utemeljena na čistoći i razmatranju, je leteći orao, a naša znanost gmiže na trbuhu po zemlji." (2 C 103).

Apostol Pavao donosi Galaćanima Božju riječ. Minijatura iz Biblije. 15. stoljeće

1. Zajednica kao nositeljica naviještanja

Izvanredni kapitul franjevaca u Medellínu jednostavno je objavio da je bratska zajednica nositeljica naviještanja. To, naravno, vrijedi i za zajednicu sestara: *Mi, sinovi svetoga Franje, živimo u bratskim zajednicama i želimo služiti kršćanskim zajednicama i podupirati ih u njihovu vlastitom svijetu u njihovu apostolskom poslanju. Budući da narod Božji živi u zajednicama, posebno u biskupijskim i župnim, i u njima na određeni način doživljava svoju prezentaciju, njima pripada zadaća svjedočenja za Krista. Milost obnove ne može rasti u zajednicama ako svaka od njih prostor svoje ljubavi ne proširuje do granica svijeta...* (AG 37) (Medellin, 1971, 16).

Pavao VI. objašnjava da su bazne zajednice "na poseban način adresati evangeliziranja i istodobno i njegovi nositelji" (EN 58).

Mala je zajednica, dakle, mjesto naviještanja. Ovim malim mjesnim zajednicama moraju služiti franjevački orijentirana braća i sestre. Tako se

Iz: *Franziskaner Mission*, 3/94.

održava temeljno načelo naviještanja: mi propovjedamo svojim životom u bratstvu i sestrinstvu.

Odatle zadaća da braća moraju po dvojica ići svijetom da bi svojim životom i pozivom naviještali poziv na pokoru Evandjelja stječe novo značenje. Moglo bi se govoriti o putujućim zajednicama vjere, nade i ljubavi koje se nisu bojale pokazati da su braća. Slika osamljenoga redovnika koji putuje svijetom propovijedajući suprotna je ne samo željama svetoga Franje nego i temeljnoj težnji franjevačke povijesti.

2. Propovijed kao stil življenja

Da bi se shvatio poseban način franjevačkoga naviještanja, dobro je podsjetiti se da je naviještanje vjere pridržano biskupu. Međutim, ovaj dalje daje ovlast posebno odabranim svećenicima i đakonima. Tako su npr. sveti Dominik i njegova braća preuzeli zadaću biskupa: naviještanje kršćanskog nauka. Ovaj se način naviještanja nekoć zvao "praedicatio"¹ (= propovijed).

Naviještanje svetoga Franje i njegove zajednice bilo je nešto posve drugačije. Barem su u početku samo neka braća prakticirala "praedicatio". Nego, općenito je u franjevačkom bratstvu bila uobičajena "exhortatio", jedna vrsta poziva na pokoru koja je više sličila pjesmi nego propovijedi.

Sv. Franjo.
Königsfelden,
oko 1330.

¹ Dominikanski red = Ordo praedicatorum - red propovjednika

Iz: *Alle Welt*, 3-4/92.

Za ovo nije bila potrebna nekakva posebna izobrazba, nego se na ovaj način moglo, kad se mislilo da je potrebno, svjedočiti za Krista (usp. NBR 21). Pravo i ovlast na poziv na pokoru nisu dolazili iz neke službe u Crkvi, nego su bili rezultat stila življenja.

Naviještanje i življenje idu zajedno. Kako može pozivati na obraćenje onaj koji sam nije obraćen? Tko se zauzima za Sveto pismo, ne smije ostajati samo kod vanjske riječi.

Da bi se shvatilo zahtjev sklada između naviještanja i stila življenja u franjevačkom pokretu, važno je imati pred očima povijesni kontekst i posebno crkveni život 13. stoljeća. Jednostavni čovjek s ulice, koji je stajao pred biskupovom palačom i znao nešto o načinu života mnogih prelata i nositelja autoriteta, morao se čuditi upadnom kontrastu između ovoga načina života i evanđeoske poruke. Nije bilo uvjerljivo držati propovijed o evanđeoskom siromaštvu u okolišu punom udobnosti i bezgranične težnje za moći. Doduše, nije se moglo baš sve službenike u srednjem vijeku optužiti za luksuz i opsjednutost vlašću. Ipak su pokreti za siromaštvo 11. i 12. stoljeća (valdenzi, humilijati i drugi propovjednici siromaštva) izraz težnje mnogih ljudi za jednostavnim, siromaštvom obilježenim načinom življenja Isusa iz Nazareta i opore kritike stvarnih odnosa. Bila je težnja širokih krugova za evanđeoskom porukom, koju je trebalo ostvariti u jednostavnom, poniznom načinu življenja.

Odatle je možda razumljiva nešto neobična Franjina riječ, koju je ovaj, blizu svoje smrti, uputio jednom od svoje braće koji mu je htio čitati iz Svetog pisma:

Dobro je čitati svjedočanstva Pisma. Dobro je u tome tražiti Gospodina našega Boga. Ali ono što mene pogađa, toga sam ja mnogo usvojio od Pisma, da imam i previše toga razmatrati i promišljati. Meni, moj sinko, ništa drugo nije potrebno. Ja poznam Krista, siromašnoga, raspetoga (2 C 105).

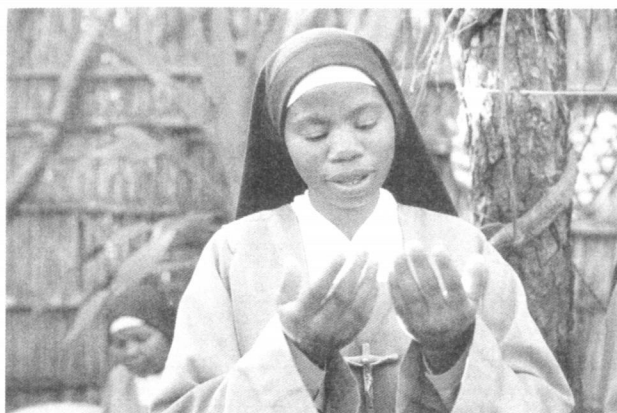
Naviještati može samo onaj koji u svom srcu nosi poruku. Još više: svjedočiti može samo onaj tko je sam postao veselom viješću. Jasno je da ovo vrijedi kako za pojedinu braću i sestre, tako i za njihove zajednice.

Prije svega, naviještanje mora uslijediti svjedočenjem. To se, naprimjer, događa kad kršćanin ili skupina kršćana usred ljudske zajednice u kojoj žive izražavaju svoju životnu i sudbinsku zajednicu s drugima, svoju solidarnost u naporima svih za sve što je plemenito i dobro. Nadalje, i tako što oni sasvim jednostavno i spontano potvrđuju svoju vjeru u vrednotama koje

Sv. Klara. Cimabue, 13. stoljeće

Iz: *Alle Welt*, 3-4/92.

stoje iznad opće priznatih vrednota, i svoju nadu u nečemu što se ne vidi i o čemu se čovjek ne usuđuje ni sanjati. Ovim svjedočenjem bez riječi kršćani bude neodoljiva pitanja u srcima onih koji vide njihov život (EN 21).

Ovdje se jasno pokazuje koliko je važno naviještanje koje se događa bez riječi. O tome kako se življeno svjedočenje i naviještanje riječi međusobno uvjetuju, Franjo kaže:

Idite, naviještajte ljudima mir i propovijedajte pokoru za oprostjenje grijeha! Budite u žalosti strpljivi, u molitvi budni, u radu marljivi, u govoru skromni, u svojim navikama ozbiljni i zahvalni za dobročinstva jer vam je za sve ovo pripravljeno vječno kraljevstvo (LM III,7). O naviještanju životnim svjedočenjem govori sveta Klara u svojoj Oporuci: Sam nas Gospodin, naime, nije postavio da budemo uzor i zrcalo samo drugima, nego i našim sestrama, koje je Gospodin pozvao u naše zvanje, da i one budu zrcalo i primjer onima koji borave u svijetu. Kad nas je, dakle, pozvao za tako velike stvari, da bi se u nama mogle ogledati one koje drugima služe kao primjer i zrcalo, dužni smo mnogo blagoslivljati i veličati Gospodina i stalno se moramo jačati da činimo dobro u Gospodinu (OpKL 18-23).

Klara zna da je njezin život i život njezinih sestara izraz dobrote i milosti Božje i da one zbog toga postaju jasno zrcalo za druge.

Što se ima vidjeti u ovom "jasnom zrcalu"? Kakvu je poruku poslala Klara strmom stazom prema gradu i preko gradskih zidina kad je osnovala novu zajednicu redovnica na rubu Asiza? Poruka se sastojala u radikalnoj jednakosti svih članova zajednice, koja je osnovana u istom krštenju i pozivu na isti evanđeoski život... Slobodne od socijalnih pritisaka i tradicija svjetovnih i monastičkih oblika življenja njihova vremena, ove su se siromašne sestre na uvjerljiv i uznemirujući način poistovjetile sa skupinama žena koje su tražile svoje mjesto u socijalnoj i crkvenoj realnosti" (Margaret Carney, OSF).

Nadahnuo riječima sv. Franje, Pravilo Trećeg samostanskog reda pokazuje kontemplativni način putovanja svijetom:

Sestre i braća trebaju biti dobrohotni, miroljubivi i skromni, da u svom govoru imaju poštovanja prema svima, kako odgovara njihovu pozivu. I gdje god da su, i kamo god išli svijetom, ne smiju se ni s kime prepirati i suditi druge. Nego se moraju iskazati radosnima, dobre volje i sretnima u Gospodinu, kako se njima i dolikuje. I kad pozdravljaju druge, treba da kažu "Gospodin ti dao mir!" (čl. 20).

I kao što svojim usnama naviještaju mir, tako se moraju brinuti da ga još više sačuvaju u srcu. Nitko zbog njih ne smije biti naveden na srdžbu ili psovke; naprotiv, njihovom dobrotom svi trebaju biti potaknuti na mir, dobru volju i milosrdnost. Sestre i braća su pozvani liječiti povrijeđene, povijati ranjene i vraćati zabludjele (čl. 30).

Za klarise je kontemplacija način života. Njihov način "putovanja svijetom" je nijemo posredovanje s Bogom življena života, koji obuhvaća cijeli svijet i njegove potrebe.

3. Kontemplativna pozadina naviještanja

Kod naviještanja kontemplacija igra posebnu ulogu. "Budućnost misije ovisi prije svega o kontemplaciji. Ako koji misionar nije kontemplativac, on ne može vjerodostojno naviještati Krista" (RM 91).

"Redovnička je zajednica kao takva teološka realnost, predmet kontemplacije. Kao Bogom ujedinjena obitelj, ona je po svom biću mjesto gdje se na poseban način može ostvariti i drugima priopćiti Božja prisutnost" (Vatikanska kongregacija za redovnike).

Važna uloga kontemplacije u naviještanju jasno se iskazuje u franjevačkoj povijesti (usp. Lekc. 10).

U Cvjetićima (16) se opisuje borba sv. Franje hoće li se odlučiti za molitvu ili za propovijedanje. Međutim, on je u razgovoru s Klarom i Silvestrom uvidio da se kod kontemplacije i naviještanja ne radi o dvjema nepomirljivim suprotnostima, nego da one zajedno rastu.

Franjo, i s njim tako izvanredni propovjednici kao Bernardin Sijenski i Leonard od Porto Mau-

ricija, bili su uvjereni da propovijedanje zahtijeva kontemplativni način življenja. Oni su zbog toga osnovali samotišta i druga mjesta osamljenosti, gdje su propovjednici sa svojom braćom mogli živjeti u ozračju razmatranja. Tako su slijedili opomenu sv. Franje: *Propovjednik mora najprije u tihoj molitvi crpsti ono što će pustiti da kasnije struji u svetom govoru; mora najprije postati unutarnje topao, inače će se prema vani očitovati samo hladnim riječima* (2C 163).

Franjo Osunski, franjevački mistik 16. stoljeća, koji je imao veliki utjecaj na sv. Tereziju Avilsku, zaključuje s nešto ironije: *Razmatranje i molitva snažno privlače propovjednike. Ali, oni ih ne prakticiraju. Oni su zaposleni samo spremanjem propovijedi. I tek što je gotova, oni ostaju zgađeni i zbrkani. Kad drugi slave svečanosti, njegovo (propovjednikovo) je srce žalosnije nego inače budući da mu je jedina briga što će propovijedati* (Treći duhovni ABC 317).

Najbolja priprava za propovijed je razmatranje i duhovni razgovor unutar žive zajednice. Da bi naviještanje i danas bilo uvjerljivo, moramo se pobrinuti oko toga da svoje zajednice shvaćamo kao kontemplativne zajednice.

4. Propovijedanje iz doživljene situacije

Kontemplacija u bratskim/sestrinskim zajednicama nije nikakav bijeg od stvarnosti. Ona je, naprotiv, dublje uranjanje u konkretne situacije. Starec² Silhouan, rusko-pravoslavni monah, rekao je jednom:

Kad duša moli za svijet, ona i bez novina zna bolje, što žalosti cijeli svijet i što ljudi trebaju (monah s brda Atosa).

Naravno, moraju se pažljivo pratiti vijesti u novinama, časopisima i televiziji, kao i analize stanja našega društva. Međutim, produbljenju spoznaju

Iz: *Adveniat-Dokumente* 27, 1984.

² Duhovna vodeća osoba u istočnokršćanskom monaštvu koja prima mlade monahe u duhovno-asketsko školovanje.

aktualnih događaja postići ćemo samo ako u svoju meditaciju uključimo ljude kojima treba da služimo. Izraženo poznatom mišlju: *u jednoj ruci novine, u drugoj Biblija*. Sjevernoamerički biskupi svoju pastoralnu uputu o propovijedi (Fulfilled in Your Hearing) ne počinju propovjednikovom osobom ili tekstem propovijedi, nego zajednicom, da bi naglasili tri bitna aspekta današnjega naviještanja:

- Propovjednik zastupa zajednicu tako što izražava njezine potrebe, što njezine demone naziva pravim imenom i što zajednicu osposobljava da zlo koje ju tišti razumije i svlada (7);
- njihova je propovijed pastoralna i ona izražava osjetljivo i aktivno poznavanje muka, dvojbi, briga i radosti članova jedne mjesne zajednice (9);
- pozorno slušanje Pisma i suosjećanje s ljudima sržni je oblik molitve, možda onaj oblik molitve koji je najprimjereniji svećeniku i propovjedniku (19).

Tako, dakle, propovjednik mora - kako u dugoročnom pripremanju molitvene pozornosti prema Bogu, tako i u neposrednom pripremanju propovijedi - pitati:

- ● ● Kakva je trenutno življena situacija onih što me slušaju?
- ● ● Koje su njihove radosti, njihove brige, sumnje, borbe?
- ● ● Kako će im Evandjelje pomoći da iziđu nakraj s ovim izazovima?

Takvo približavanje odgovara franjevačkoj tradiciji. Uspjeh Bernardina Sijenskoga ne treba tražiti

Tri apostola pružaju spise Novog zavjeta.
Slika iz 13. st. Crkva u Torpu, Hallingdal, Norveška

u tome što je on bio kontemplativan čovjek koji je živio u zajednici i putovao, nego u tome što je on svoje ljude dobro poznao, njihove anđele i demone, radosti i muke, njihove molitve i psinke. Polazeći od ovoga, on je razlikovao tri vrste propovijedi:

Jedni propovijedaju život, a ne nauk. Drugi propovijedaju nauk, ali ne i život. Nešto malo njih propovijeda oboje, nauk i život (Opera II, 396).

Stoga nije dovoljno biti teolog. Mora se studirati i društvo u kojemu se živi, mora se o njemu razmišljati i za nj moliti. Za ovo bi dobar model mogle biti Pavlove poslanice. Pavao, koji je bio dobar teolog i kontemplativan čovjek, bio je svjestan potreba i težnji svojih ljudi, njihovih grijeha i milosnih darova. On se nije ustručavao susresti se s njima snagom i sigurnošću koje ne proizlaze iz poznavanja njihove življenje situacije, nego također i iz mudrosti koja se crpi iz molitve.

5. Riječ Gospodnju naviještati

Najveća usluga koju možemo učiniti ljudima jest pomoći im stupiti u izravni odnos s Kristom i u autentičnu ljubav prema Bogu u radosti. Mi smo spremni propovijedati Evanđelje riječju i primjerom (Medellín, 1971., 13).

Za čovjeka koji se orijentira prema Franji iz Asiza radi se o tome da objavljuje *svoju nasladu i radost u presvetim riječima i djelima Gospodnjim* (Opom 20,1). Stoga se svaki propovjednik mora pitati dovodi li on zaista svoje slušatelje u odnos s Isusom i može li svojim slušateljima posredovati svoje iskustvo Krista i Boga.

6. Propovijedati iz vlastitoga života

Pričati Isusove usporedbe u suvremenom obliku i pritom upotrijebiti maštu ne znači o tome fabulirati:

Propovijed mora izvirati iz Božje riječi i ne smije se nagrditi pričama (Anto Padovanski, Opera 8).

Propovijedati iz vlastitoga života znači stupiti u kontakt s našim osobnim i zajedničkim iskustvima, u svijesti da je Bog u njima prisutan, i u spremnosti daljnega davanja. To je čisto franjevački budući da smo baštinili više narodsko nego učeno naslijeđe. Naši rani izvori nisu nikakve rasprave o franjevačkom pokretu i o iskustvu milosti. Oni su, naprotiv, šarolike pripovijesti o Božjoj ruci, punoj ljubavi.

Franjina je *Oporuka* za ovo dobar primjer. Možemo sebi teorijski predstaviti - iako s nešto poteškoća -, da je Franjo mogao napisati kakvu filozofsku ili teološku raspravu o značenju milosti i o prisutnosti Božjoj u njegovu životu. On je, uoči smrti, umjesto toga mislio na obične doga-

Jer tko god zazove ime Gospodnje, spasit će se. Ali kako će zazivati onoga u kojega nisu vjerovali? Kako li vjerovati u onoga za kojega nisu čuli? Kako li čuti bez propovjednika? (Rim 10,13s.).

I kako će čovjek moći propovijedati ako nije stekao iskustvo o Bogu u razmatranju Božje riječi?

Ako jednom primijetiš da tvoji ljudi ne žele slušati ni o katehezi ni o teologiji, nego da samo pitaju za Isusa, onda si prisiljen tražiti putove da im zadovoljiš ovu žeđ. Rim i Rahner nude samo mogućnosti ulaza... A tada ćeš, htio, ne htio, naučiti sanjati snove, gledati vizije kako ćeš Isusove usporedbe moći prevesti u suvremeni jezik (Burghardt).

Djelotvorna snaga Franjina govora nije počivala na "filozofskim razlikovanjima", nego je *Krist, istinska snaga i mudrost, dao moć njegovim riječima* (2C 107).

đaje njegova života i otkrio je da je stalno bio voden nadahnućem Duha Svetoga. Stoga nam on ne nudi apstraktnu raspravu, nego jednu intimnu autobiografiju milosti, u kojoj nam neprestano govori: *Bog mi je objavio, - on mi je pokazao, - on me vodio.*

Ivanovo Otkrivenje iz bamberske Apokalipse, oko 1000.

7. Propovijedanje iz iskustva drugih

Tko propovijeda, mora o svom vlastitom i o životu drugih ljudi govoriti tako da njegovi slušatelji mogu u tome otkriti prisutnost Božju, punu ljubavi. Priče o svetima, suvremeni dnevници, izvještaji iz novina, doživljaji iz razgovora s drugima, sve to pripada propovijedi (= "narrativna teologija"). Primjena takvih priča nije samo tehnika da bi se pridobilo zanimanje slušatelja, nego se ona, naprotiv, temelji na načelu da priče povezuju, a tumačenja pak dijele. Priče, međutim, mogu biti izazov da se ukaže prstom na potrebe čovjeka: čežnju za mirom i pravednošću, za zajedništvom i solidarnošću, glad za smislom i za Bogom.

Ujedinjuju nas predani izvještaji iz povijesti kršćanstva. Pričamo o događajima u Betlehemu i Getsemaniju, o čudesima i ozdravljenjima, o pomirenju i euharistiji. Međutim, kad počnemo diskutirati o značenju ovih događanja, počinjemo osjećati da među nama postoje podjele. Različita su tumačenja tijekom povijesti dovela do različitih načina shvaćanja kršćanskog i franjevačkog života i to je - unutar franjevačke obitelji - dovelo do ozbiljnih sukoba. Premda i danas postoje takve kršćanske i franjevačke podjele, može se ipak težiti jedinstvu tako što će se riječ Božja i duhovna pripovijedanja međusobno

Iz: *Franziskaner Mision*, 1/93.

dijeliti. Tako bi se propovijed mogla staviti u službu mira (usp. Lekc. 23).

Franjevački način naviještanja mora Božjoj riječi dati ljudsko lice, meso i krv:

- ● ● načinom življenja, koji pokazuje put u nesigurnostima i dezorijentiranju čovjeka;
- ● ● obraćanjem čovjeku, koje riječju i djelom daje svjedočanstvo o Isusu Kristu.

Crkveni i franjevački izvori

Biblija:	Ez 2,8-3,4; Rim 8,9; 10,13s; Kor 3,16,19; 1 Petr 3,15; 1 Iv 1,1-3.
Crkveni dokumenti:	LG 9-12; EN 21, 58; RM 91.
Izvorni spisi:	Npr 21; 2C 103; 105; 107; 164s.; LM III,7; Opom 7; 20,1; Cvjetići 16; OpKI 18-23; Bern. Sij. Op. II. 396; Ant. Pad., Op. 8.
Međufanjevački dokumenti:	
OFM-OFM Cap-OFM Conv	GK OFM, Medellín 1971. (13,16)
OSC (klarise)	
OSF (TOR)	
Franjevačka zajednica: FZ	
Nadopune	

Naputak: Neka sudionici tečaja nadopune navode izvora

1. vježba:

Usporedi sljedeće tekstove:

1. tekst:

Rekao je da ipak treba sažalijevati propovjednike koji za bijedni novčić prodaju često ono što čine. Nadimanje takvih je gdjekada liječio protulijekom: "Zašto se hvastate zbog ljudi koji su se obratili, a obratila su ih moja jednostavna braća svojim molitvama?" On je one riječi: "Kad nerotkinja rodi sedam puta" ovako tumačio: "Nerotkinja" - reče - "to je moj siromašni brat, koji nema dužnosti da u Crkvi rađa djecu. On će na sudu roditi mnoge, jer će sudac tada pripisati njegovoj slavi one što ih je svojim privatnim molitvama obratio. 'Koja je imala mnogo djece' oslabit će jer će propovjednik, koji se raduje kao da su mnogi po njemu rođeni, tada spoznati da u njima nije bilo ništa njegovo.'" A one koji žele da ih se većma hvali kao govornike nego kao propovjednike, koji govore kičeno a ne pobudno, nije volio. Reкао je da slabo dijele oni koji sve pripisuju propovijedanju, a ništa pobožnosti. Zaista je hvalio propovjednika, ali onoga koji je u pravo vrijeme mislio na sebe i koji je za sebe osjećao. (2C 164).

2. tekst:

Apostol kaže: "Slovo ubija, a duh oživljuje" (2 Kor 3,2). Slovo je ubilo one koji žele jedino riječi znati, da bi se smatrali pametnijim od ostalih i da bi mogli steći veliko bogatstvo, koje bi udijelili rođacima i prijateljima. Slovo je ubilo i one redovnike koji ne žele slijediti duh božanske riječi, nego radije žele poznavati samo riječi i drugima ih tumačiti. A one je oživio duh božanskoga slova, koji nijedno slovo koje znaju ne pripisuju sebi, nego riječju i primjerom prispisu svemogućem Gospodinu Bogu, od kojega je svako dobro" (Opom 7).

Pitanja i zadaće:

1. Koje je držanje, po tvome mišljenju, prema ovim dvama tekstovima pretpostavka za pravo naviještanje?
2. Na temelju ovih dvaju tekstova razradi deset zapovijedi za katehete i propovjednike.

2. vježba:

Franjevački zahtjev propovijedanja iz razmatranja/kontemplacije i tekst kod Ezekijela izriču u različitim slikama istu potrebu:

1. Franjo opominje: *Propovjednik mora najprije crpsti iz tihe molitve ono što pušta da kasnije u svetom govoru iz njega struji; najprije mora unutra postati topao, inače će se vani očitovati samo hladnim riječima* (2C 163).

2. Ezekijel kaže: *Otvori svoja usta i jedi što ti dajem. I vidio sam: jedna se ruka ispružila prema meni; držala je svitak knjige. On ga odmota preda mnom. Bio je ispisan iznutra i izvana, i na njemu su bile zapisane tužaljke, uzdisaji i vapaji. Reče mi: Sine čovječji, pojedi što imaš pred sobom! Pojedi ovaj svitak! A onda idi i govori domu Izraelovu! Otvorio sam usta i on mi dade*

da pojedem svitak. Reče mi: Sine čovječji, daj svome truhu jesti, ispuni svoju nutrinu ovim svitkom koji ti dajem. I ja sam ga pojeo i on je u mojim ustima bio sladak kao med. Reče mi: Idi domu Izraelovu, sine čovječji, i govori im mojim riječima! (Ez 2,8-3,4)

Pitanja:

1. Što je zajedničko ovim tekstovima?
U čemu se razlikuju?
2. Što bi se za Tvoje propovijedanje ondje gdje si moglo zvati:
- konkretnim mogućnostima
- poteškoćama?

3. vježba:

Usporedi sljedeće tekstove:

1. Iz dogmatske konstitucije o božanskoj objavi *Dei verbum* Drugog vatikanskog sabora, 1965.:

"24. Sveta teologija počiva na pisanoj Božjoj riječi, zajedno sa svetom predajom, kao na trajnom temelju. U njemu ona stječe sigurnu snagu i stalno se pomlađuje dok u svjetlu vjere istražuje svu istinu, zatvorenu u Kristovoj tajni. Sveti spisi sadrže riječ Božju i, budući da su inspirirani, oni su uistinu riječ Božja. Stoga neka studij svete Knjige bude takoreći duša svete teologije. I služba riječi, naime pastoralno naviještanje, kateheza i kršćansko poučavanje - gdje liturgijska homilija mora imati prioritarno mjesto - uzimaju iz riječi Pisma zdravu hranu i svetu snagu.

25. Stoga se svi klerici, osobito Kristovi svećenici i drugi, koji se kao đakoni ili kateheti u skladu sa svojim nalogom posvećuju služenju riječi, moraju upornim svetim čitanjem i temeljitim studijem baviti Pismom, da nijedan od njih ne bi postao "praznim i izvanjskim propovjednikom riječi Božje, a da ne bude njezin unutarnji slušatelj", budući da on u svetoj liturgiji njemu povjerenim vjernicima treba priopćavati nepregledno blago božanske riječi. Sveta sinoda isto tako opominje sve koji vjeruju u Krista, pogotovo članove religioznih zajednica da čestim čitanjem Svetoga pisma uzmu udjela u "spoznaji Isusa Krista koja sve nadmašuje" (Fil 3,8). "Ne poznavati Pismo znači ne poznavati Krista". Oni stoga treba da se sami približe svetom tekstu, najprije u svetoj liturgiji, ispunjenoj božanskim riječima, zatim u

pobožnu čitanju ili preko drugih odgovarajućih institucija i drugih pomoćnih sredstava, koja se danas uz dopuštenje i na pobudu pastira Crkve na hvale vrijedan način posvuda šire. Oni treba da misle na to da molitva mora pratiti Sveto pismo kako bi ono postalo razgovorom između Boga i čovjeka, jer "njega oslovljavamo kad molimo; njega slušamo kad čitamo Božje naputke".

2. Riječi sv. Franje:

Blago onom redovniku koji ne pozna ugodnosti i veselja osim u svetim Božjim riječima i djelima,

preko kojih pun radosti i veselja dovodi ljude do Božje ljubavi! Teško onom redovniku koji uživa u neozbiljnim i ispraznim riječima kojima navodi ljude na smijeh (Opom 20).

Zadaća:

Pokušaj pronaći zajedničko u ovim dvama tekstovima

4. vježba:

Pročitaj još jednom uvodnu priču ove Lekcije

Pitanja:

1. Koju ulogu u tvome okruženju igra riječ laika nasuprot službeno ovlaštenim propovjednicima?
2. Kako se međusobno povezuju teološka znanost i kršćansko iskustvo vjere u službi propovijedanja?

Primjene E

Prva primjena

Usporedi sljedeće tekstove:

Prvi tekst:

Što bijaše od početka, što smo čuli, što smo svojim očima vidjeli, što smo promatrali, i što su naše ruke doticale o Riječi života - da, život se očitovao, mi smo ga vidjeli i svjedočimo i navješćujemo vam vječni Život, koji bijaše kod Oca i koji se nama očitova - što smo vidjeli i čuli, to navješćujemo i vama, da i vi imate s nama zajedništvo, a naše je zajedništvo s Ocem i njegovim sinom Isusom Kristom (1 Iv 1,1ss).

Druga primjena

Pročitaj sljedeći tekst:

Franjo je osjećao da se postiže mnogo više ako se propovijeda dobro, nego ako se o ljudima govori zlo. U vremenu jednostranih vrednota i perverzних stavova može suvremeni propovjednik doći u kušnju da nastupi više kao propovjednik nesreće nego mirotvorac. Najbolji uzor za današnjega propovjednika daje nas Pismo kad opisuje kako Isus ide cestom prema Emausu, kako svojim riječima u obeshrabrena srca ulijeva duh nade i tjeskobnim dušama mir koji samo on može dati. Tada će naši slušatelji prepoznati Isusa u izlaganju Pisma, kao emauski učenici. Tada će napuštanju crkvenih klupa reći: "Nije li gorjelo srce u grudima kad nam je putom govorio i otvo-

Drugi tekst:

U skupinama AA (anonimni alkoholičari) uobičajeno je da ozdravljeni alkoholičari priopćavaju svoja iskustva u kakvom su raspoloženju bili, u kakvo su vrijedno stanje doveli svoje srodnike, kakva se promjena dogodila u njihovu životu. Takvo priopćavanje potiče druge na pitanje: ako su se ovi mogli promijeniti, zašto ne bi mogli i oni?

Pitanja:

1. Što je zajedničko u ovim tekstovima?
2. Kakve zaključke izvodiš za daljnje prenošenje vjere?

rio nam smisao Pisma?" (Lk 24,32) (Anthony Carrozzo OFM, USA).

Zadaća i pitanja:

Pokušaj se sjetiti triju zadnjih propovijedi koje si čuo:

1. Kako su ove propovijedi na tebe djelovale?
2. Koje su te misli iz tih propovijedi približile tajni Božjoj?

Treća primjena

O službi propovjednika donijet ćemo izvještaje iz pet dijelova Zemlje.

Iz Azije:

U Aziji je propovijedanje načelno nepoznat pojam. U Aziji nema redovnika-propovjednika niti putujućih propovjednika. Ima, doduše, redovnika, koji su učitelji ('guru') svojim učenicima, ali se oni ne obraćaju općoj publici. Budistički redovnici napuštaju svoje samostane samo da bi prosili milostinju, kao znak života u siromaštvu, ili da bi obavljali kultne obrede u narodu. Oni govore samo u svečanim prigodama. Propovijedanje u zapadnom smislu pojavilo se tek uvođenjem kršćanstva.

Tko u Aziji želi propovijedati, mora uzeti u obzir dvije stvari: 1. svjedočanstvo životom je važnije od riječi; 2. poruka se mora "inkulturirati", to jest mora se revidirati rječnik koji se upotrebljava. Još se prečesto primjenjuju stručni izrazi koji bi Europljanima mogli biti razumljivi budući da ovi potječu iz grčko-rimskog misaonoga blaga, koji je Azijatima, koji su navikli na drugi način razmišljanja, posve neprihvatljiv. Podsjetimo se npr. pojmova kao "trinitet", "transsupstancija", "hipostatska unija" i mnogih drugih (Gravce Chu FMM, Hongkong i Ambrose Nguyen Van si OFM, Vijetnam).

Iz Afrike:

Braća koja propovijedaju i braća koja obavljaju svećeničku službu: ne osjećaju se sva braća pozvanima za propovijedanje riječi. Mnogi bi željeli provoditi jednostavan život kao manja braća. Njima je dovoljno propovijedati svojim načinom življenja. Drugi osjećaju snažnu potrebu da propovijedaju i ako im je to zabranjeno, oni trpe zbog toga. Biskupi u Africi samo svećenicima povjeravaju propovjedničku službu.

Braća koja su sposobna propovijedati, to se čini nužnim za svećenički poziv.

Ovo krije u sebi određene opasnosti: braća koja postanu svećenicima stječu određeni "status" u zajednici i kao da imaju pravo na posebne privilegije. To dovodi do napetosti unutar zajednica budući da se braća nesvećenici osjećaju zapostavljenima u odnosu na svećenike i doživljavaju osjećaj manje vrijednosti.

Stoga je za oba dijela bitna brižna i ozbiljna priprava za zajednički život: Božji su darovi različiti, ali sve treba upotrijebiti u služenju zajednici i Božjem narodu (François-Marie Lufuluabo OFM, Zair i biskup Alfonzo Nteka OFM, Cap, Angola).

Iz Latinske Amerike:

U Latinskoj Americi propovijedanje nije samo privilegij svećenika, nego je dar koji Bog daje cijeloj kršćanskoj zajednici kako je to bilo i u Pracrkvi. Članovi zajednice prepoznaju svoj propovjednički poziv po svom marljivom, intenzivnom i izravnom kontaktu s Božjom riječju. A sama zajednica među svojim članovima traži pojedince kao svoje predstavnike, katehete i utemeljitelje novih zajednica. Imenovani na taj način, odgovorni se sastaju u manjim skupinama gdje se intenzivnije dalje školuju za potrebe njihovih zajednica. Današnji svijet postavlja dosad nepoznate zahtjeve pred naše zajednice: u situaciji koja je postala pluralistička susreću se i sudaraju različite kulture, mijenjaju sliku društva i oblikuju nove socijalne skupine u stanovništvu, na to se ne može odgovoriti misijskim metodama uvezenim iz Europe. Istinska je inkulturacija postala bezuvjetnom zadaćom (Guillermo Mesa OFM, Kolumbija i Gilda del C. Salinas Jim(nez FMM, Čile).

Propovijedanje u Latinskoj Americi nije više privilegij svećenika.

Dan-danas je slika franjevačkih putujućih propovjednika gotovo posve iščezla iz našega javnog života. Ne bi li ponovljeni poziv na ovaj apostolat bio bitan u jednom svijetu koji nezamislivo malo čuje o Božjoj riječi? Mi, ovdje na Zapadu, živimo u stoljeću masovnih medija: zapadni čovjek poznaje sve smicalice kako će svoju poruku najbolje ponuditi. On zna što želi "prodati" i kako će to na najbolji način izvesti. On zna ljude nadgovoriti i tako svoju robu prodati.

Kao propovjednici, moramo se mi franjevci suprotstaviti velikoj "konkurenciji". Najpotrebnija je dobra priprava. Sredstva komunikacije upotrebljavaju mnogo simbolike i govornih slika. Suvremeni propovjednik može, uz ostalo, mnogo naučiti od psalmista u Svetom pismu, kako može

slikovito govoriti, ne samo pozivati na vjeru, nego i na zalaganje.

Danas je posebno važan vjerski razgovor, gdje se izmjenjuje osobno iskustvo Boga. Nijedno komunikacijsko sredstvo ne može se uspoređivati s osobnim susretom" (Lucian Mulhern OFM, USA i Noel O'Dwyer, Engleska).

Zadaća:

Potraži ono specifično na svakom kontinentu, što se ovdje primjećuje, i to dopuni, ako je moguće, svojim vlastitim iskustvima i predodžbama.

Arens, H./Richardt, F./Schulte, J.,

- Kreativität und Predigtarbeit (München, 1974, 4. izd. 1982).
- Positiv predigen (München, 1977).
- Die Predigt vom menschenfreundlichen Gott (München, 1980).

Burghardt, W.,

Sir, we would like to see Jesus. 14.

Clasen, S. (Izd.),

Lehrer des Evangeliums. Ausgewählte Texte aus den Predigten des hl. Antonius von Padua (FrQu Schr 4), (Werl, 1954).

Elm, K.,

Franz von Assisi: Bußpredigt oder Heidenmission?: Espansione dei Francescanesimo tra occidente e oriente nel secolo XIII (= SIFS Bd. VI), (Asiz, 1979) 69-103.

Kongregacija za redovnike i svjetovne institute (izd.),

Kontemplativna dimenzija redovničkog života (Vatikan, 1980).

Missionszentrale der Franziskaner/UCLAF (izd.),

iz niza: Berichte -Dokumente -Kommentare: sv. 64: Franziskanische Spiritualität und Evangelisation. Dokumente der XIV. Versammlung der UCLAF (Bonn, 1995).

Osuna, F. de,

Versenkung. Weg und Weisung des kontemplativen Gebetes (Freiburg, 1982).

Pohlmann, C.,

- Kanzel und Ritiro. Leonard von Porto Maurizio (Werl, 1955).
- Franziskus - ein Weg. Die franziskanische Alternative (Mainz, 1980).

Rotzetter, A.,

Gott in der Verkündigung des Franz von Assisi: Laurentianum 23 (1982) 40-76.

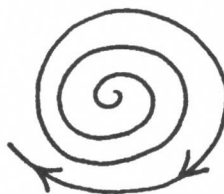
Starez Silhouan,

Der Mönch vom Berg Athos (Düsseldorf, 1980).

Biće spirale

Spirala -
kružeći put
iznutra prema vani
i izvana prema unutra
iz središta do ruba
i od ruba do središta

Spirala -
poklonjeni put
ići u sredinu
naći sredinu
izići
održati sredinu

Spirala -
poticajni put
od mene
i k meni
ulazeći, izlazeći
kao oseka i plima

Spirala -
put s putokazom
da se odlučim izići iz sebe,
čvrsto stajati uza se
biti poslanik
čvrsti i mirni pol.

Spirala -
blagoslovljeni put
tražiti sredinu
naći Boga
osjećati blizinu
s Njime ići

Iz: Dienender Glaube, 2/95.

Rad s Osnovnim tečajem o franjevačkoj misionarskoj karizmi

Lekcije

Dokumenti Crkve i Reda

Franjevački izvorni spisi

Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi" (CCFMC) je otpočetka koncipiran i obrađen međufranjevački, internacionalno i interkulturalno. On obuhvaća 25 lekcija u formatu A4 s prosječno 30 stranica. Na početku je uvod u strukturu i metodu učenja tečaja.

Dokumenti Crkve

Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve "Ad Gentes"
Izjava o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama "Nostra aetate"
Apostolsko pismo "Evangelii nuntiandi"
Držanje Crkve prema pripadnicima drugih religija
Enciklika "Redemptoris Missio"
Enciklika "Redemptor Hominis"
Dijalog i naviještanje
Za budućnost u solidarnosti i pravednosti
Papinsko vijeće "Cor unum"

Dokumenti Reda

- Medellín, 1971: Generalni kapitul OFM
- Madrid, 1973. Pozvanje našega Reda danas
- Mattli, 1978. Treće plenarno vijeće OFMCap
- Mattli, 1982. Međufranjevačka poruka
- Asiz, 1982. Konferencija o islamu
- Gubbio, 1982. Izjava o ekološkoj situaciji
- Bahia, 1983. Vijeće Reda OFM
- Pravilo Trećeg reda

Franjevački izvorni spisi

- Spisi svetog Franje Asiškog
- Spisi svete Klare
- Život i čudesa svetog Franje Asiškog (Toma Čelanski)
- Legenda trojice drugova
- Legenda Perusina
- Franjo, anđeo sa šest pečata (prema svetom Bonaventuri)

Struktura tečaja

A. Franjevačka obitelj – nositeljica posebne misije

1. Kršćanstvo kao religija utjelovljenja
2. Franjevačka obitelj
3. Međufranjevačka suradnja danas
4. Formacija i daljnja formacija

B. Temelji franjevačke misionarske karizme

5. Biblijsko-proročka podloga franjevačke misije
6. Izvor misije u tajni Trojstva
7. Franjevačka misija prema ranim izvorima
8. Vjernost i izdaja: povijest franjevačke misije
9. Franjevačka misija prema suvremenim izvorima

C. Religiozno-mistična dimenzija franjevačke misionarske karizme

10. Jedinstvo kontemplacije i misije
11. Odluka za Krista i univerzalna širina
12. Univerzalno bratstvo/sestrinstvo: pomirenje s Bogom, čovjekom i prirodom
13. Franjevačko poslanje i naviještanje Riječi
14. Sestre i braća u sekulariziranom svijetu
15. Dijalog s drugim religijama – franjevački put
16. Susret s muslimanima
17. Interkulturacija kao franjevačka zadaća
18. Franjevački san jedne ameroindijanske Crkve

D. Socijalno-politička dimenzija franjevačke misionarske karizme

19. Franjo Aisiški i opredjeljenje za siromašne
20. Teologija oslobođenja iz franjevačke perspektive
21. Proročka kritika društvenih sustava iz franjevačke perspektive:
Prvi dio: kapitalizam
Drugi dio: marksizam
22. *Kao muško i žensko stvori ih...*
Franjevački izazov
23. Franjevački mirotvorni rad
24. Naš odnos prema znanosti i tehnici

Sažetak

25. Stalna zadaća franjevaca u Crkvi